

Una llevanera i quatre llevadores de la Pera (1900-1996)

Introducció

En el número 42 d'aquesta revista vam parlar de les llevadores celranenques i en aquest número ho continuarem fent amb les del poble veí de la Pera, adscrit sanitàriament a Celrà.

Iniciem aquest resum donant a conèixer la llevanera Dolors Ginesta, que va exercir la professió d'ajudar a néixer criatures durant uns quaranta anys. El terme "llevanera" s'utilitzava anys enrere a la Catalunya del Nord i a l'Empordà per referir-se a les dones expertes a aplicar les tècniques d'ajut assistencial que un part normal requeria; disposaven només de coneixements teòrics transmesos verbalment, però tenien habilitats manuals adquirides per la pràctica continuada i l'alta natalitat d'aquells temps.

Gairebé, doncs, a totes les viles hi havia una o dues llevaneres. Hem de considerar que en aquell temps els sistemes de desplaçament eren molt lents i que les llevadores titulades sovint residien a viles grans i allunyades dels pobles petits; per altra banda, no tothom podia retribuir els serveis d'una professional titulada.

A títol de recordatori, esmentaré també les llevadores graduades a la Facultat de Medicina de Barcelona que més endavant van exercir també al poble de la Pera i als pobles veïns.

La llevanera Dolors Ginesta Pipla (Casavells, 1876 - la Pera, 1948)

La senyora Dolors va néixer a Casavells l'any 1876; es va casar amb Rosendo Bahí, nascut a la

Pera, pagès i barber d'ofici, amb qui vivia a Can Oller, i hi va tenir un fill, en Fermí, que dissortadament va morir durant la Guerra Civil espanyola. El fill estava casat amb Maria Bahí i d'aquest matrimoni va néixer la Dolors Bahí Bahí, gràcies a la qual ara podrem obtenir informació directa de Dolors Ginesta, la seva àvia, i així recordar-la. Dolors Ginesta va morir a la Pera als 72 anys, el dia 2 de març del 1948.

Referent al seu caràcter i a la seva professió:

"L'àvia era una persona molt enraonada, com s'ha de ser en aquests tipus de feina", comenta la seva néta, "i també molt decidida, treballadora i donada als altres". Un exemple d'aquest seu tarannà disposat era que en ocasions s'emportava la roba de la partera a casa per rentar-la, especialment si no tenia familiars que li ho poguessin fer. Era una persona estimada per tothom.

Dolors Bahí darrerament ha trobat a casa seva una targeta de propaganda dels laboratoris Artiach, SA. No hi consta l'any, però considerem que és un document històric força valuós, ja que va adreçat a Dolors Ginesta amb el qualificatiu de llevadora. El motiu bàsic d'aquest lliurament era donar-li a conèixer un nou producte fet pels laboratoris Soluba, que consistia en un aliment solubilitzat per a infants i adults rics amb vitamines A1 i B2.

Aquesta targeta de publicitat ens fa pensar que les llevaneres i llevadores eren un referent sanitari tant per a la població com per als laboratoris, ja que possiblement eren elles les que indicaven quin tipus de constituents s'havien de prendre en casos de nutrició insuficient d'infants i d'adults i qui sap si també en altres tipus de mals.

Dolores Ginesta Pipla (fotografia cedida per Dolors Bahí).

Dolors Bahí Bahí, néta de Dolores Ginesta.

Tirar bateig. En aquell temps era costum que quan els familiars dels nadó sortien de l'església després d'haver-lo batejat i sovint en braços de la llevadora tiessin bateig, que consistia a llançar a l'aire caramels, confits o peces de cinc o deu cèntims perquè la mainada els recollís i gaudís també de la festa.

Amb el pas del temps aquesta tradició s'ha anat perdent, però no del tot, perquè la Maribel, la jove de Dolors Bahí, diu que l'any 2003, quan van batejar la seva filla Queralt, també van tirar bateig, que en aquest cas van ser: caramels, bolígrafs, llibretes, gomes... Podem dir que al poble de la Pera aquesta tradició no ha desaparegut i tampoc ho ha fet, que elles sàpiguen, a Púbol i a Tossa de Mar.

Portar l'infant a "encunar". Aquesta paraula castellana segurament ve de "cuna", en català "bressol", i potser d'"encunar" podríem dir-ne bressolar.

El fet consistia a portar el nadó a la darrera dona del poble que havia infantat i que estigués donant el pit al seu fill perquè el nounat s'agafés al

pit de la dona i fes la primera mamada. Certament no se sap el motiu d'aquest costum. Hi ha qui diu que era per evitar que el nadó prengués la primera llet de la mare, el calostre, i d'altres, perquè el nadó s'habituaés a succionar més fàcilment el pit.

Totes les dones recorden molt bé a qui van "encunar" i també els "encunats"; diguem-ne que els que van tenir puntualment una dida també la recorden perquè els ho havien explicat el pares, i en ambdós casos sempre els ha quedat com a referent afectiu.

Dolores Bahí diu que la seva mare va "encunar" un nen anomenat Rosendo, sense imaginar-se en aquell moment que de gran es convertiria en el seu gendre.

El testimoni de dues veïnes. Dues veïnes del poble properes a complir noranta anys recorden molt bé la senyora Dolores. Una d'elles, Sió Almar, ens comenta que la seva mare li havia explicat que va néixer en mans de la Dolores.

I l'altra, Dolores Bertran, explica que tant a ella

Distinguido Dr.:

Cómplesenos participar a Vd. que los **LABORATORIOS ARTIACH, S. A.** han puesto a la venta un nuevo preparado dietético que se conocerá con la denominación de

SOLUBA

DEFINICIÓN: Constituye un alimento solubilizado y compensado con vitaminas A₁ y B₂ reguladoras del Crecimiento.

INDICACIONES: Por su composición, está indicado como alimento reparedor en toda época y momento, su sabor perfecto lo condiciona como golosina para el paladar. Su elevado poder energético, consecuencia de su composición y el complemento de vitaminas del complejo B, lo hace insustituible en los periodos de crecimiento, como función propia de estas vitaminas.

El estado coloidal propio de este preparado, permite su administración a niños o adultos que normalmente no toleran el chocolate, por intolerancia hepática, y aquellos propensos a síndromes de hiperclorhidria.

VENTA EXCLUSIVA EN FARMACIAS

LABORATORIOS ARTIACH, S. A.
MONCAYO, 8 y 11 ZARAGOZA

OTRAS ESPECIALIDADES PROPIAS

SECCION DIETETICA

MARINAS-IRRADIADAS de trigo, arroz y avena, enriquecidas con Ictina, Calcio, Fósforo y Hierro y Vitamina D.

EUTROGEN. - Harina completa enriquecida con AMINOACIDOS y complejo B.

SECCION FARMACOLOGICA

PECTINAL. -Terapia dieto-astringente al Agar Pectina.

PECTI-LAC. -Terapia dieto-astringente al Agar Pectina (para lactantes).

INFANTILAMIDA. - Sulfamida original adaptada al niño, de máxima actividad y tolerancia perfecta.

LISOVIT. -Reconstituyente a base de Aminoácidos totales y Complejo B, at G. Una fuente de energía para la infancia.

TETRANILANIDA. - Sulfamida bivalente original, adultos y niños, a base merazina.

GUANIPLECTINA. -Terapia sulfamídica intestinal.

SOLICITE MUESTRAS Y LITERATURA

Rbla. Cataluña, 7 y 9 pral. 1.ª
Teléfono 21 80 92
BARCELONA (7)

Sr. Dr.
Dña. Dolores Ginesta
Comadróna
LA PERA (Gerona)

Targeta dels laboratoris Artiach (imatges cedides per Dolors Bahi).

com als seus deu germans els va assistir la Dolors en el moment de néixer.

Recorda, també, que de petita veia la Dolors portant sempre una bossa de color fosc penjada al braç i que moltes vegades, després que ella sortís d'una casa, sentien com plorava un nadó i la imaginació de la mainada que jugava pel carrer es posava en marxa, ja que no trigaven a relacionar la Dolors i la bossa amb l'arribada d'un infant.

Un fet semblant succeïa amb la llevantera Dolors Perich Font, de Palau-sator. En aquest cas, vestia un davantal blanc i portava un cistell penjat al braç, i la mainada no tardava a relacionar també la Dolors, el cistell i l'arribada d'una nova criatura a la casa.

Amb aquestes anècdotes podem dir que al Baix Empordà la cigonya ha tingut poc protagonisme a l'hora de considerar-la portadora de nadons parisencs.

Quatre llevadores titulades que assisteixen parteres al poble de la Pera

Factors com la regulació de les professions sanitàries tant acadèmiques com professionals, la formació cultural de base elevada i la major facilitat de desplaçament van facilitar que diverses dones poguessin traslladar-se a estudiar obstetrícia i infermeria, abans ajudant tècnic sanitari, a la Facultat de Medicina de Barcelona.

Aquests professionals, amb l'ajut de bicicletes, motos i més endavant cotxes, van estendre la seva assistència a pobles circumdants d'allà on elles vivien.

Al poble de la Pera sabem que hi van anar a assistir parteres les professionals que tot seguit esmentarem. Per a més detalls podeu consultar el número 42 d'aquesta revista (2006-2007).

Pilar Rubies Viñas (1890-1977). Va néixer el 2 d'abril del 1890 a la Selva de Mar, es va casar amb Joan Almalrich de cal Maco, de Celrà, i va tenir dues filles. Va obtenir el títol de llevadora per la Facultat de Medicina de Barcelona el 24 de juny de 1913. Va morir el dia 10 de febrer de l'any 1977, als 87 anys.

Flora Sala Vilella (1919). Va néixer el dia 21 d'octubre de l'any 1919 a Celrà; es va casar amb Joan Almalrich, fill de la llevadora Pilar Rubies, el dia 6 de juliol de l'any 1942, i van tenir dues filles. Va obtenir el títol de practicant i llevadora per la Facultat de Medicina de Barcelona el dia 29 de novembre de l'any 1946. Per motius de la feina del seu marit, l'any 1954 es van traslladar a viure a Barcelona.

Engràcia Nicolau Blanch (1896-1987). Sió Almar i Dolors Bertran, veïnes de la Pera que hem esmentat abans, recorden molt bé la llevadora, senyora Engracieta. Diuen que sovint anava al poble a atendre les parteres. Va néixer a Sant Mori (Alt Empordà) el dia 27 de maig de 1896; es va casar als 20 anys amb el senyor Enric Barnosell Saló, músic i director de la cobla la Principal de

la Bisbal, i van tenir tres fills. L'any 1924 es va examinar a la càtedra de tocoginecologia de l'Hospital Clínic de Barcelona, dirigida pel doctor Pere Nubiola, on va obtenir el títol de matrona. Va morir a Barcelona el dia 16 d'agost de 1987, a l'edat de 91 anys. (Per a més detalls vegeu la revista *El Drac de la Bisbal*, número 36/1998).

Pilar Solés Payet (1931-2004). Va néixer a Bordils el dia 8 de juny de l'any 1931, va estudiar per a practicant i matrona a la Facultat de Medicina de Barcelona i va obtenir els títols respectius l'any 1951. Es va casar amb Pascual Jou Grau i van tenir dues filles, una de les quals també va estudiar infermeria. Va enviuadar de força jove i anys més tard es va tornar a casar, aquesta vegada amb Josep Comas. En principi recorria els pobles de la seva destinació professional amb Vespa. Benjamí Artigas, exbatlle de la Pera, em comenta: "La recordo molt bé de quan venia aquí al poble a donar assistència sanitària".

Voldria comentar un fet personal: en una ocasió la Pilar em va ensenyar aquella garrafa que havia d'estar-se a l'eixida durant quaranta dies a sol i serena, amb aiguardent i les trenta espècies d'herbes necessàries per fer l'excel·lent ratafia especialitat seva, i em va dir: "Quan estigui feta, et trucaré perquè vinguis a provar-la".

Esperava amb il·lusió el dia que havia d'anar a fer la degustació artesanal promesa i a conversar amb la Pilar, però no va ser possible, perquè bruscament un accident de trànsit va segar la vida d'en Josep i de la Pilar alhora. Era el dia 19 d'octubre de l'any 2004, dia en què vaig rebre aquesta colpidora notícia que encara mantinc en el record. (Per a més detalls de la seva vida professional es pot consultar el número 29/2003 d'aquesta revista).

ROSA M. MASANA RIBAS
Infermera

Engràcia Nicolau.

Tirar bateig (fotografia cedida per la Maribel).